

УДК 811.22.96:183

АНГЛОМОВНИЙ СЛЕНГ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Шеремета К. Ю.

Статтю присвячено визначенню особливостей англомовного сленгу. Звертається увага на особливості перекладу сленгу українською мовою.

Ключові слова: сленг, переклад, текст.

Статья посвящается определению особенностей англоязычного сленга. Обращается внимание на способы перевода сленга на украинский язык.

Ключевые слова: сленг, перевод, текст.

The article is devoted to the determination of peculiarities of English slang. Special attention is paid to the means of translation of slang into Ukrainian language.

Key words: slang, headline, translation, text.

Вже не одне десятиліття лінгвісти, психологи, соціологи і культурологи досліджують такий феномен, як **сленг**. Цей факт пояснюється безперервним процесом поповнення лексичного складу мови. Сленг в тексті – це одне з лінгвістичних засобів впливу на читача, формування його світогляду, поведінки, сприйняття та оцінки навколишнього середовища, що й пояснює причини зростання його популярності. Залучення лексики, яка виходить за рамки літературної мови, є цікавим явищем в публіцистиці як англійськомовних, так і українськомовних видань. Лексична система мови публіцистики, як і підсистема сленгу – найдинамічніші системи сучасних мов.

Свідомою зацікавленістю вітчизняних учених проблемою сленгу можуть служити роботи таких лінгвістів, як Горбач О., Ставицька Л. О., Мартос С. А., Пиркало С. В., Хімік В. В., Хомяков В. А., Швейцер А. Д. та інші. Крім того, зазначена проблема активно розроблялася і розробляється зарубіжними дослідниками, наприклад: Кротті Дж., Спірсом Р. А., Партріджем Е. та іншими.

Учені намагаються дати визначення сленгу, проте, як показало вивчення наукової літератури по темі дослідження, єдиного підходу до даного явища досі не існує. Втім, деякі аспекти та проблеми вживання та функціонування сленгу залишаються наразі відкритими для дослідження, а саме доцільність використання сленгу, його функції та способи перекладу в публіцистичному дискурсі. Відсутність системного підходу до проблеми сленгу, широкий спектр методів його дослідження, збільшена роль англійської мови як міжнародної мови спілкування, механізми впливу газетного тексту на світогляд читача, пильний інтерес учених до сленгу визначають актуальність даного дослідження.

Слід звернути увагу, що термін “сленг” частіше вживається в англійській мові, проте останнім часом він активно використовується і в українській мові. Дослідниками до кінця не з'ясовано, коли слово “slang” вперше з'явилося в англійській усній мові. Мовознавець, фахівець в області сленгу і укладач словника сленгу Ерік Партрідж стверджує, що письмово воно вперше було зафіксоване в XVIII столітті. Тоді воно означало “образу”. Приблизно в 1850 році цей термін став використовуватися ширше, як позначення “незаконної” просторічної лексики. В цей же час з'являються синоніми слова slang: “lingo”, що використовувався переважно в нижчих шарах суспільства.

Розгляньмо деякі з багаточисельних наукових визначень сленгу.

У мовознавстві визначення Хомякова В. А. звучить так: “Сленг – це відносно стійкий для певного періоду, широко використовуваний, стилістично маркований (знижений) лексичний пласт (іменники, прикметники і дієслова, що позначають побутові предмети, процеси і ознаки), – компонент експресивного просторіччя, що входить в літературну мову, вельми неоднорідний щодо своїх джерел, міри наближеності до літературного стандарту, володіє пейоративною експресією” [9, с. 43–44].

Інше трактування поняття “сленг” пропонується в “Словнику лінгвістичних термінів” Ахманової О. С.: 1. Сленг – це розмовний варіант професійної мови.

2. Сленг – це елементи розмовного варіанту тієї або іншої професійної або соціальної групи, які, проникаючи в літературну мову або взагалі в мову людей, що не мають прямого відношення до даної групи осіб, набувають в цих мовах особливого емоціонально-експресивного забарвлення [4, с. 419].

Як бачимо, в першій дефініції сленг – це ряд слів, що використовуються в термінологічному значенні, наприклад “двірник” або “запаска” у автомобілістів. Такі слова зручні для неформальної розмови професіоналів. Тобто, сленг обмежується професійною сферою вживання.

У другому випадку описане явище дещо інше: слід говорити про слова, що покинули професійну сферу і стали загальнозживаними. Наприклад, “*ass sucker*” – шестірка, шістка, яке в мові злодіїв означає “людина, що прислуговує злодіям”. У сучасній розмовній англійській мові один і той самий елемент сленгу, так само як і еквівалент цього словосполучення в українській мові, позначає будь-яку незначну людину, можливо (але необов’язково) з кримінальними схильностями.

Вивчення наукової літератури, а також дослідження конкретних проявів сленгу в побутовому мовленні носіїв англійської мови дозволили виділити основні властивості сленгу, до яких можна віднести наступні:

1) Сленг – це не літературна лексика, тобто слова і словосполучення, що перебувають за межами літературної англійської мови (Standard English) з точки зору вимог сучасної літературної норми [1]. Наприклад: “*He’s a rad kid*” – “Він балдьожний чувак.”

2) Сленг – це лексика, що виникає і вживається перш за все в усній мові, наприклад: “*Do you wanna gimme that?*” – “А нумо, дай ту штуку.”

3) Сленг – це емоційно забарвлена лексика.

4) Сленг характеризується більш-менш яскраво вираженим фамільярним забарвленням переважної більшості слів і словосполук. Ця властивість сленгу звужує стилістичні кордони його вживання.

5) Фамільярне емоційне забарвлення багатьох слів і виразів сленгу відрізняється великою різноманітністю відтінків (жартівливе, іронічне, глузливе, зверхнє, зневажливе, грубе, вульгарне і так далі) [7, с. 6]. Наприклад: “*Just look at this quail, isn’t she lovely?*” – “Ти лише поглянь, яка кльова чувіха!” “*There’s a nabber who wants to talk to you*” – “Тут один мент хоче поговорити з тобою.” “*She’s such a total zod*” – “Вона дуже неприємна чувіха.” “*Tell that stupid shit to get out of here or I’ll bust him one*” – “Скажи цьому козлові, аби він звалював, або я йому в морду дам” [8, с. 13].

6) Сленг включає різні слова і словосполучення, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними і професійними групами [3; с. 26]: “*cop*”, “*slop*” або “*copper*” – “поліцейський”, “*dick*” – “детектив”.

Сленг – поняття дуже широке з огляду причин і мотивів його використання. В живому мовленні продукування і використання молодіжного сленгу в цілому стимулюються:

- невдоволенням традиційними словами і висловами;
- зіткненням з новими обставинами, для яких наявний лексикон виявляється бідним;
- прагненням вразити суспільство;
- бажанням “правдивого, непідробного” спілкування;
- бажанням досягти певного комічного ефекту;
- бажанням створити певний стилістичний ефект за допомогою яскравості та експресивності сленгу [2, с. 57].

Головними чинниками, що сприяють витворенню нових сленгових утворень, є внутрішньо-лінгвістичні закони розвитку лексичного складу мови й позамовні впливи. Серед останніх наведемо:

- вихід ЗМІ з-під цензури, їх ідеологічна не регламентованість, розкутість;
- вільний пошук журналістами нових експресивних засобів вираження на тлі стандарту та кліше;
- із проголошенням Української державності посилення уваги авторів до питомих джерел української національної мови.

Найбільші труднощі при перекладі сленгових одиниць як з іноземної мови на мову перекладу, так і навпаки, полягають в тому, що сленг, особливо моло-

діжний, є найрухомішим шаром лексики й жоден словник нових слів не в змозі наздогнати розвиток мови в цій сфері. До того ж, багато лексичних одиниць сленгу дуже недовговічні та швидко виходять з вживання. Словники їх просто не встигають зареєструвати. Таким чином, найбільша складність у роботі зі сленгом – знаходження сучасних еквівалентів [2, с. 13]. Крім того, перекладачі стикаються з низкою інших труднощів, які ми розглянемо детальніше.

Лексичні одиниці професійних жаргонів є найстійкішими в часі, та й підбір еквівалентів для них здійснюється достатньо легко. Такі лексичні одиниці можна віднести до контекстуально-вільних сленгізмів. Наприклад:

“lab” – “лабораторія”, “лабка” [6, с. 245].

Ці слова є лексичними одиницями, що належать до американського студентського сленгу та мають в українському студентському сленгу регулярні еквіваленти. Як правило, це технічна лексика та слова-терміни.

У стандартній мові до контекстуально-вільних лексичних одиниць належать власні імена, географічні назви, назви періодичних видань і фірм, назви кораблів, літаків, партій та громадських організацій. Лексичні одиниці, що позначають ці ж явища та поняття, але належать до сленгу, є контекстуально-залежними і не мають регулярних еквівалентів у мові перекладу [5, с. 137].

Наприклад, слово *“horse (n)”* в сучасному американському студентському сленгу може позначати: 1) *“героїн”* (*“That guy looks strange, he might be kicked by a horse”*); 2) *“одруження”* (*“He’s off to his horse and carriage”*); 3) *“шпаргалка”* (*“He always uses a horse during exams to copy the right answers”*).

Особливості перекладу як американського, так і українського сленгів пов’язані також з існуванням такого “екзотичного” явища як енантіосемія (або внутрішня антонімія), тобто лексичних одиниць, які поєднують у собі протилежні значення [6, с. 107]. Прикладами в американському студентському сленгу можуть бути наступні лексичні одиниці:

<i>neat</i>	}	<i>хтось або щось чудове або огідне.</i>
<i>the most</i>		
<i>nice, fine</i>		

З українського сленгу можна навести наступні приклади енантіосемії:

<i>балда</i>	}	<i>дуже розумний або дуже дурний.</i>
<i>баняк</i>		
<i>мутант</i>		

Таким чином, треба вибирати необхідний еквівалент, виходячи з розуміння контексту.

При порівняльному аналізі американського та українського сленгів виявляється значний шар лексики, що виник на основі реалій даної країни та не має еквівалентів у мові перекладу [6, с. 45]. Прикладом безеквівалентних одиниць в американському молодіжному сленгу є наступні слова:

– *“rambo”* – дієслово, утворене шляхом конверсії (N→V) від імені головного героя однойменного телесеріалу і позначає *“знищити”*;

– *“campused”* – обмежений територією кампусу (територією, що прилягає до університету та включає навчальні і житлові корпуси, підприємства побутового обслуговування). Оскільки в україномовній реальності університет являє собою тільки корпуси, зрозуміло, що поняття, виражене прикметником *“campused”*, не могло виникнути в українській мові.

Якщо говорити про сленгові одиниці, які становлять труднощі для перекладу, то яскравим прикладом буде лексема *“soccer mom”* – біла заміжня жінка, яка належить до середнього класу, що присвятила себе турботі про сім’ю і вихованню дітей: після уроків возить їх на різні позашкільні заходи, заняття в спортивних секціях, гуртках (як представник соціально-демографічної групи). Сленгізм має переважнонегативну конотацію.

Наведемо приклади безеквівалентних одиниць українського молодіжного сленгу:

1) *“гопота”* – груба, малоосвічена міська молодь, яка часто знущується над людьми, нездатними за себе постояти (поняття виникло в 20-ті роки ХХ ст. в С.-Петербурзі від скорочення ГОП – “Городское Общество Паразитов” і без змін увійшло до українського сленгу);

2) “чебурахи” – вуха (слово, утворене від імені героя популярного радянського мультфільму) та ін.

Таким чином, при перекладі сленгу, в тому числі молодіжного, який виник на основі реалій окремої країни, доводиться вдаватися до:

- описового перекладу;
- до запозичення слів на основі транслітерації з описовим перекладом.

Отже, проблема сленгу, зокрема його перекладу, є однією з пріоритетних ланок дослідження публіцистичного дискурсу. Дослідження довело, що найбільш адекватним рішенням при перекладі сленгізмів є використання функціональних аналогів або варіативних відповідностей за наявності їх в мові перекладу. За їх відсутності можна удатися до описового перекладу або використати ряд перекладацьких трансформацій, дотримуючись при цьому відповідних норм мови перекладу, а в разі, коли контекст змушує відмовлятися від вибору однієї з варіантних відповідностей, – шукати контекстуальну заміну.

Література

1. Антрушина Г. Б. Лексикология английского языка [Текст] = English Lexicology : [учеб. пособ. для студ. вузов, обуч. по пед. спец.] / Г. Б. Антрушина, О. В. Афанасьева, Н. Н. Морозова. – 3-е изд., стереотип. – М. : Дрофа, 2001. – 288 с. – (Серия “Высшее образование”). – Библиогр. : С. 283–287.
2. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык : (Стилистика декодирования) : [учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов по спец. ин. яз] / Ирина Владимировна Арнольд. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1990. – 300 с. – Библиогр. : – С. 296–298.
3. Арутюнова Н. Д. Аномалии и язык / Н. Д. Арутюнова // Вопросы языкознания. – 1987. – № 3. – С. 3–19.
4. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. / О. С. Ахманова. – М. : Энциклопедия, 1976. – С. 400–419.
5. Беляева Т. М., Нестандартная лексика английского языка / Т. М. Беляева, В. А. Хомяков. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1985. – 136 с.
6. Вопросы английской контекстологии : [межвуз. сб.]. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1974. – Вып. 1 / [под ред. М. А. Кашеевой]. – 1974. – 159 с.
7. Гальперин И. Р. О термине “слэнг” / И. Р. Гальперин // Вопросы языкознания. – 1986. – № 6. – С. 107–114.
8. Казачкова Е. М. Формирование и функционирование молодежного сленга в лингвокультурной среде [Текст] / Е. М. Казачкова. М., 2006. – 26 с.
9. Хомяков В. А. Нестандартная лексика в структуре английского языка национального периода : Автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02 / В. А. Хомяков. – Л., 1980. – С. 5–49.